

ՏՐԱԿՏԱՆԻ ՏՐԱԿՏԱՆԻ

ՕՐԱԳԻՐ

Բաղադրական Բաժնատերական և Զեկարական

ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ 1841 թ. 35

ՕՐԱԳԻՐ

ՈՒՐԴԱՆ 23 ՄԱՐՏԻ 1841

ԿՈՍՏԱՆՆՈՒԹՅՈՒՆ

15 Մայիս :

Նոյաժ շաբաթ օր՝ յունիս 3 ի դաշնագրու թիւեր ստորագրող Տէրութեանց դեսպանները, Վոլինի վսեմութեան արտաքին գործոց պաշտօնատար Ռիֆաթ փաշային ամսական զուգին, ուր կանչու ված էին նաև արքայական պալատին միւշիկ Ռիֆա փաշան, սպարապետ (սերասքեր) Սուսուս փաշան և ուրիշ երեւելի անգամները ժողովոյն : Եւսնք յատկապէս ժողովում էին, որ վերջին խորհուրդը ընեն երկրորդ խաղաղ-էրիֆին վրայով, որն որ վաւարար պիտի որոշէ երկրորդական վէճը : Սուսուս ինչ պայմաններ որ դրվելու է, կամ ինչ կերպով որ պիտի գրվին յիշեալ արքայական հրամանագրոյն մէջ, արդէն որոշած է այս ժողովը, որ մինչև իրեկ վան տանն րորդ ժամը տեւի :

Վսեմաւոր պայմանները ինչպէս կը հաստատուն լաւ տեղեկութիւն ունեցողները, հետեւեալներն են :

1. Նորին Վեհափառութիւնը Սուլթան Վալիէի Վեհափառ, Լազիպտարի կառավարութեան ժաւանդութիւնը կը շնորհէ Վեհափառ Վալի փաշային, որդոց որդի :

2. Իշխանութիւն կուտայ անոր նաև, որ իր զօրքերուն պաշտօնատարները թէ՛ ծովու և թէ՛ ցամաքի, ինքը անուանէ, մինչև պէտքեան աստիճանն ալ կարող ըլլայ տարու. փաշայութեան տիրոջը միայն Վրբային հաճութեամբ տըրվի :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆԻ

Վոլե Նաւապետը անգլիացի :

Յակոբ Վոլե Բեկերի նաւապետը գերացի մը զաւակ էր, Լօրքի կոմսութեանը մէջ ծնած, 27 հոկտեմբերի 1728 : Ինք որդի ունենալով Վոլեայ հայրը հարկ էր որ գոնէ անոնց մէջ կամ երկուքը Սեփ (Բրիտանիայի ծաւայութեանը մտնայ : Սուսուս Վալիի պատերազմին ժամանակը Վալիի յի հետ, յամին 1755, Յակոբ Վոլե գրն ալ նաւը գրքին ստորին պաշտօնով, որ անասենը երտուն տարեկան էր : Սա հասակին միջակային աստիճանն մէջ կը մնայ մարդս, թէ որ միջակ տաղանդներով ծնած է, կամ շուտով առաջ կերթայ ու մեծ համբաւ կը ըստանայ թէ որ յաջողակութիւն և պատուասիրութիւն ունի : Յակոբ Վոլե գրն աս երկուքն ալ միանգամայն ունենալով շուտով ձանձրացաւ իր ստորին պաշտօնէն արքայական նաւուն մէջը, ցըցուց իր յաջողակութիւնը ու նաւասանաց լաւ կարգեցաւ : Լորքի Վանատայի վրայ պա-

3. Վեհափառ Վալի փաշան պատերազմական նաւ շինեւ ինչ տոյ բնաւ, մինչև որ առաջուց հրաման չընդունի Վրբային :

4. Վերջապէս, Լազիպտարի տուրքին համար յիշեալ փաշան պիտի վճարէ Վրբային տարոց տարի, 40,000,000 դահեկան :

Հետեւեալ օրը այս թուղթը արքայական պալատը խրկեցին որ Վոլին Վեհափառութիւնը ևս իր հաճութիւնը գրով ծանուցանէ, և այնուհետև Վեհափառ Վալի փաշային խրկով արքունական Վրանը պաշտօնատարներէն մէկուն հետ :

Սա ալ կը զուգրվի թէ՛ Տէրութեան շոքեմաւուն Լազիպտար կոչված, հրաման եղած է որ պատուաւ կենայ Վալի փաշային երթալու այս բանին համար :

Երբոր յիշեալ խաղաղ-էրիֆը Վալի փաշային խրկով, արքունի Վոլե անմիջապէս ծանուցանելու է մեծ Տէրութեանն զեսպանացը, ու ան ատենը պիտի հրատարակվի անոր օրինակը :

Բարձրագոյն Վոլե ամսուս 11 ին հետագայ գրով ծանուցելը անուանեց :

Հաջորդ փաշան Սիլիստրէի համարակալ (Տէֆտէրտար) անուանեցաւ :

Վեհափաշային, Սուլթանի գաւառներուն մէկ մասին համարակալ կարգեցաւ :

Վոլին էֆենտին, Լազիպտարի մուհապէճին, Վալի անուաւորի համարակալ :

տերալմ կերթային, իրեն յանձնված էր որ չափէ (Ուլեան կղզիին) հիւսիսային կողմը եղած նեղուցը. զարմանալի ճարտարութեամբ գծագրեց անոր ճիշտ պատկերը, ու այս եղաւ իր բախտին և իր համբաւին սկիզբը. ինչու որ իր ճարտարութիւնը և յաջողակութիւնը տեսնալով, իրեն յանձնեցին Սեփ Վոլին ըսված գետին աշխարհագրական թուղթին գծագրութիւնը, որն որ անոր ընթացքին մեծ մասը կը ցըցունէ :

Հետզհետէ նաւապետութեան պաշտօնին հասնելով, աշխարհքի բոլորտիքը նաւարկելու համար ծամայ եղաւ Վոլե, քանի մը գիտնական անձանց ընկերութեամբ, յամին 1768 : Սա առաջին ծամորդութեանը մէջ Սեփ կերութեան կղզիները տեսնալէն ետքը՝ որ արդէն գտած էր Վոլե փաշային Սիլիստրի մէջ, գտաւ Վոլե Վոլե Օլաւորիայի ծովեզերքը, և նեղուցը որ կը զատէ Վոլե փաշային Սեփ կերիւն, որ գետ գտնուած չէր :

Լորքի Վալի փաշային Վոլե յունիս ամսու մէջ 1771, մեծ նաւի հրամանատարութեան պաշտօնը յանձնեցին իրեն, ու հետագայ տարին 13 յուլիսի վերջ-

Վալի փաշային Սեփ կերիւն զարգել, Լազիպտարի մուհապէճին կարգեցաւ Վոլին էֆենտին տեղը :

Վոլին էֆենտին, ամեաճի գլխաւոր գործաւորներէն, Վալի փաշային պաշտօնը յանձնվեցաւ :

Վալի փաշային, նախկին մուհապէճը թէքիր տաղու, թէքիրայի մուհապէճը անուանեցաւ :

Վալի փաշային էֆենտին Վալի փաշային մուհապէճը : Էրիֆ աղան՝ Ֆիլիպին մուհապէճը :

Վալի փաշային թագաւորը անցած կերպին (Ուլե) տանը գնաց, քանի մը գունդ հետեւեալ զօրքերու կըրթութիւնը (թալիմը) գնեցաւ համար :

Նորին Վեհափառութիւնը երեկ առաւօտ Վալի փաշային զօրքերու պալատը դարձաւ, ուր տեղ պիտի անցնէ ամառային եղանակը : Սա փոփոխութիւնը բնակարանի սովորական արարողութեամբ եղաւ. իր փառաւոր նաւը նստած էր Վրբան, ու բոլոր պատերազմական նաւերը Վալի փաշային զօրքերով դարձաւ թալիմը թալիմը կը բարկէին, ու նաւաստիքները սինեւրուն վրայ ելած անդադար կաղաղակէին, կեցցէ թագաւորը, կեցցէ ինքնակալը :

Տէրութիւնը հաւաստի լուրեր առաւ Սուլթանի կողմէն, որոնք կը ծանուցանեն թէ բոլորովին խաղաղ է հիմայ ան կողմը, ու խուճովութեան նշոյլը անգամ մնացած չէ :

Վանապէս Վիրիտէն ալ հաճելի լուրեր առած է, որոնք յոյս կուտան թէ այն կղզիին վերջումն էր :

Ինչ ծամայ եղաւ, նոր կղզիներ ու ցամաքներ գտնաւ համար, Սեփ կերիւն ու Վալի փաշային կողմէն մեծ նաւերով, որոնց առաջինին ինքը կը հրամայէր, ու երկրորդին՝ Ֆիլիպս անունով նաւապետը :

Սա երկրորդ անգամի ծովային ծամորդութիւնը իրեք տարիքը չէց, ու այն միջոցին մէջ շատ անգամ ջանք ըրաւ Վոլե, որ անաջ երթայ որչափ որ հնարաւոր է նէ, ու հարաւային բեւոյն մօտիկայ : Վանի քանի անգամ Վոլե Օլաւորիայ, Սեփ կերիւն և Վալի փաշային կղզիները հասաւ ու խաղաղութեան գտաւ Վոլե Վալի փաշային 1774 ին, և Վոլե փաշային նաւահանգիստը դարձաւ 3 յուլիս 1775 :

Վալի փաշային թագաւորը արժանապէս վարձատրեց աս երեւելի նաւապետին փառաւոր աշխատանքը. յամին 1776, Վոլե փաշային արքայական ընկերութեանը անգամ եղաւ, ամենուն հաւանութեամբ. յետոյ նոյն ընկերութիւնը պարգևեց անոր յաղթանակ մը՝ որն որ Սեփ կերիւն Վալի փաշային կարգադրած էր որ տըրվի անանկ մէկու մը որ խիստ հարկաւոր փորձերով մարդիքներուն պահպանութեանը հոգ տարած է : Սոր յանձնեցին երրորդ անգամ ծամոր-

ներն ալ կը հանդարտին մօտերս առանց արիւնհեղութեան :

— Ընտան 12 ին՝ Լեւոնիայի Թագուհւոյն ծննդեան տարեդարձ օրը ըլլալով : արքունի Վրան մեծերը այցելութիւն գացին Լուս Ժոնսըմպի անդղւացւոց զեապանին :

— Մեծ ռաբբին (խախամ պաշին) Կոստանդնուպոլսի : որու համար շատոնցմէ զանգատ կընէին հրէաները : ինկաւ իր իշխանութեանէ : Լորէկ իր յաջորդը Վուռլ պիտի երթար իշխանութիւնը ընդունելու համար : Բայց հրէից տօն ըլլալով չի կըրցաւ երթալ :

— Մ. Թ. Խոջօֆ Ռուստոմանու գործակալը Կոստանդնուպոլսոյ : ներկայ խորհրդականի աստիճանը առաւ իր հէրութեանէ :

— Հատ կարծիքներ եղաւ յունաց պատրիարքին փոխվելուն վրայ : Բայց ինչպէս յաճախ կը պատահէ՝ այն կարծիքներուն մէկն ալ ստորգ չէր : Երբեմնական Վրուէն խրկւած հրովարտական մէջ այս քան զրկած էր Թէ : Լիշ քաղաքի եպիսկոպոսը Կոստանդնուպոլսի կանչած ըլլալով պատրիարքը : յիշեալ առաջնորդին հեռանալը իր Թեմէն՝ պատճառ եղել է այն կողմի վերջին վրդովմունքներուն : Եւս էր կըսեն : յունաց պատրիարքին զխաւոր յանցանքը : որով իր իշխանութեան զրկւելուցաւ : Բայց աս ալ կըսեն : Թէ տգէտ մարդ մը ըլլալով ու ամենեւին մէկ գործքի մը տեղեկութիւն չունենալով՝ աւանակ բազմութիւն ազգի մը հոգեւոր կառավարիչ ըլլալու բաւականութիւն չունէր :

— Ստանպուլ կոչված շոգինաւը անցեալ կիրակի մայրաքաղաքիս նաւահանգիստը հասաւ : Եւսքան վնաս կրած չէ այս նաւը որչափ որ կը զուրցըվէր : Բայց հարկաւոր է որ քիչ մը նորոգվի :

— Ուրբաթ իրիկուն երկու օտարական յոյն երբոր սաստիկ կռիւ կընէին մէկմէկու հետ : ասոնց մէկը քաշեց իր դանակը ու չարաչար զարնելով սպաննեց իսկոյն իր ընկերը :

ԶՄԻՆՈՒՆԻՒ

23 Մայիս :

Լ. յորնի նախկին կառավարիչ Սէլմ փաշան :

Դուրսէն ընել, որուն գաղափարը՝ արդէն Լ. օրտ Ստանպուլ շինած էր : Բիւնութի նաւահանգիստէն դուրս ելաւ, 12 յուլիս 1776, Ռեզոլուսիօն նաւով՝ Տէքուվէրդն ալ հետը, որու Վ. Լաբը նաւապետը կը հրամայէր, և 7 մարտի 1778, Վալարայի հիւսիսային արեւմտեքի կողմը հասաւ : Բայց չի կրնալով գէպ՝ Լիւսիս ճանապարհ գտնալ սառցոյցներուն պատճառով, որոնք շարունակ կը պատէին իր նաւերուն շուրջին, առաքատ պարզեց որ Սանտիքի կղզիները գտնայ :

Բայց աս անգամ վերջին ճամբորդութիւնը եղաւ անխոնջ նաւորդին : Ինչու որ իր ոսկերները Կաղաղական Ովկիանոսին մէջ փորթիկ կղզիէ մը ամայի եզերքը ձգեց, շատ խղճով պարագաներով : Ինչպէս որ պատմեցին աս աղետալի դիպուածը քաջ և զգալի ընկերները Վուգայ երբոր Լեւոնիայ գարձան :

Երբոր հասաւ Վուգ () վայիհի կղզին, նաւերուն պաշտօնը հասած ըլլալով՝ ցամաքը ելան նաւաստիք որ հարկաւոր եղածները հոգան : Վանի մը օր անցնելէն ետքը աստիկ կռիւ մը պատահեցաւ ասոնց ու կղզիին վայրենի ընակացը մէջ, որոնք անդղիացոցմէ խել մը բան գողցած էին Լեւոնիայ անխոհեմութիւն ըրաւ Վուգ քանի մը հոգեհարկ առնելով ցամաքը ելաւ որ գողցուած բաները ուզէ անոնցմէ : Սայրենիները երբոր տեսան աս կըսա-

որ Կոստանդնուպոլսոյ զինուորական ժողովոյն նախագահ ընտրուած է : անց 23 ուրբաթ օր մեկնեցաւ ասկէց Վրէշէնք շոգենաւով :

— Սէրէզլի Լուսուֆ փաշան նոր միւշնրը Լ. յորնի : անցեալ շաբաթ օր հասաւ այս քաղաքը գաղղիական շոգենաւով : Երեկ ճամբայ ելաւ իր տեղը երթալու համար :

— Սալէհ պէյը՝ որու յանձնարած է Օմիւռնի սյի և Լ. յորնի համարակալութիւնը : չորեքշաբթի մեկնեցաւ ասկէց յիշեալ քաղաքը երթալու համար :

— Տեղւոյ հիւպատոսները՝ Սիւլայիալ և Տահմէշ ներու նախագահին մահուան լուրը ստանալով նոյն երկրի հիւպատոսին : իրեք օր սուգի զրօշակ բացին :

Ուրբաթ կը գրեն ամսուս 12 ին :

« Երբոր մը եղեւնագործ մարդիքներու քանի մը ժամանակէ՝ ի վեր այս կողմերը պահաւ են : ու ատեն ատեն դուրս կըլլան աւաղակութիւն կրնեն : Եւսոյած ամսու 27 ին գիշերը՝ Կիւվէնտի ըսված ծովեղբերոց գեղը կերթան տանը : որ մէկ ժամ և կէս հեռու է Ուրբաթէն : ու նոյն դեղի աղային տանը վրայ յոր ձակելով՝ զընկերը պատուհանները ջարդ ու բուրդ կընեն ներս կը մտնան : ու խղճալի աղան : իր կինը և և իր որդին չարուստը սպաննելով՝ երկու հոգի անոր ծառաներէն սաստիկ կը վերաւորեն : յետոյ բոլոր տունը կը կողոպտեն ու կը ձգեն կերթան :

« Հետեւեալ օրը Ուրբաթի կառավարիչը իսկոյն գնաց յիշեալ գեղը : ու տեսնալով աս ցաւալի տեսարանը՝ չորս զին մարդ խրկեց որ փնտրեն գտնան զանոնք : Բայց դուր տեղը աշխատեցաւ : քանի մը հոգի միայն Կիւվէնտի գեղի հոռմըներէն բռնեցին կասկած ընելով վրանին որ մէկ եղած ըլլան աւագաններուն հետ : Բայց անոնք հաստատեցին իսկոյն իրենց անմեղութիւնը ու ազատեցան :

« Վրէթէ ամսին զիշեր արթուն կը կենան տատեղի բնակիչները սահագողի մէջ : Թէպէտեւ կառավարութեան մարդիքը ևս միշտ ոտքի վրայ են ու ան դադար ամսին կողմ կը պրտորին : այսու ամսնային միշտ կը գտնան չարապործները սւ աղմուկ հանելով կը վախընեն ժողովուրդը : Հատ անգամ ալ

րիճ նաւապետը տուրի բերանը ապշեցան մնացին ու ամենեւին չի համարձակեցան Թշնամութիւն ցրցունել : Բայց ետքը մէկէն ի մէկ գաղանարար կանչվ ըստելով սկսան պատերազմի նշան տալ, ու իրենց մահախնդր և ուրիշ զենքերը ստին յարձըկվեցան անոնց վրայ, որոնք վայրենիներուն թագաւորը բռնելու նաւը կը տանէին որ պատանդ (ռէշին) մնայ հոն մինչև որ բոլոր գողցուած բաները ետ դարձնեն :

Եւս վտանգը տեսնալով Վուգ, սկսաւ արտորոշնել իր ընկերները որ շուտով հեռանան անկէց : արդէն ծովեղբերը հասած էին ու կը պատրաստուէին որ մակոյկները մշտնան, երբոր վայրենիներէն մէկը քար մը նետեց Վուգ նաւապետին : ան ալ դարձաւ իր հրացանը պարպեց անոր վրայ : Բայց չի կրնալով զարնել, վրան վաղց ու սպաննեց իսկոյն իր հրացանին ոտքովը : Եւստենը սաստիկ կռիւ մը սկսանք : մակոյկներուն մէջը եղողները կրակ կընէին կըղզիին բնակիչներուն վրայ, անոնք ալ փախստականներուն ետեւէն ինկած կը հալածէին զանոնք : Եւս սոսկալի վայրկեանին մէջ ամսին մարդ ինքզինքը աղատեց ինչպէս որ կըցաւ : միայն տարաբախտ Վուգը մնաց գաղանարար ժողովուրդին մէջ :

Վուգ եղողները կը տեսնային հեռուանց իրենց քաջ նաւապետը, որ բոլոր ու ժովը ստգին անդին կը վազէր,

համարձակեցան բանի մը տուն քարկոծել : ներս մտնալու ջանք ընելով : անոնի որ մինչև չի մօտիկ նոյն պահապանները՝ չէին հեռանալ : Երեքշաբթի զիշեր կրակ ձգեցին յունաց զորատունը : Բայց ժամանակին իմացվելով մարդից իսկոյն վնաս մը չի պատահած : Ուրբաթ օրը վերադարձան բռնակցոյցին նշի տեղը : ստեղծի կառավարիչը և ժողովուրդը շուտով հասան ու կրակին առաջը տանին :

« Թէպէտեւ չափազանց փոյթ մը ունի կառավարիչը որ այս չարագործ մարդիքները ձեռք ձգէ : Բայց մինչև հիմայ անհնար եղաւ այս բանը : անոնի կը կարծրվի որ անոնք ալ այն խուսիքն ըլլան որն որ մօտ օրերս տեսնուած է Լ. յորնի և Վանիսայու կողմը : ուստի կը յուսանք որ հարը կը գտնան ցրութեամբ զանոնք : Վեռ մեծ վախի մէջ են աս տեղի բնակիչները : ու ամսին գիշեր արթուն կը կենան, որ չըլլայ Թէ վերստին գան աւաղակները ու միկ վնաս մը հասցնեն :

Բանասիրական օրագրութիւնը Միլանու Յիկաու անունով : Թիւ 32, հետադայ լուրը կուտայ :

« Եւս արմնաւ սալան կոչված օրագրութիւնը անցած ամսու 20 ին, այս ծանուցումը կը հրատարակէ ուրիշ գաղղիական օրագրիքներէն տունելով : Տեղ փոթէ անուն սրտոնը : անցածները տատը տարեկան տղայ՝ մը ցըցուց խուլ և համր, որուն մահնիստան զօրութիւնը հաղորդելով՝ նախ և առաջ ականջը բացւած էր ու յետոյ լեղուն :

« Փարիզու ճեմարանը պատերից որ բնութիւն ըլլայ և ստուգվի այս բանը : Եւս փորձը հինգ տարեկան աղջկան մը վրայ ըրին : որ նմանապէս խուլ և համր էր : իրեք օր շարունակ նոյն զօրութիւնը հաղորդելէն ետքը անոր : սկսաւ լսել ու խօսիլ : Մինչև հիմայ տաանը ինը հոգի բժշկուած են այս կերպով :

Մեր յարգիթթակիցը Պոմպուլ, իր վերջին նաւակով՝ անցած ամսու 19 գրված, հետեւեալ ծանուցումները կուտայ մեզի Չինիմաչինի վրայով :

« Չինիմաչինէն եկած վերջին լուրերուն նայելով, կերեւայ որ անգղիացուց գործը չինացոց հետ՝ բարեկալի կայութեան մէջ չէ : ու նոյն վիճակի կը գտնուի ինչպէս որ էր տարի մը առաջ :

Հրացանը ձախ կողմի անթին տակը, ու աջ ձեռքով ալ կը պահպանէր զինքը կրցածին չափ թշնամիներուն նետած քարերէն : Վերջապէս հասաւ անոր ետեւի վայրենիին մէկը : Բայց իսկոյն դարձաւ Վուգ ու հրացանը դէպի անոր ուղղեց : որ Թէպէտեւ զարհուրելով քիչ մը ետ ետ գնաց, սակայն մէկէն մէկ մեծ կակքար մը առաւ դեմնէն ու անանկ ուժով մը նետեց դժբաղդ նաւապետին դիմուն որ իսկոյն ինկաւ փուկեցաւ երեսի վրայ : նոյն վայրկեանին ուրիշ մէկ մըն ալ վրայ հասաւ ու իր դաշնակովը զարկաւ վերաւորեց անոր ծոծրակը : Ուրբաթի Վուգը զարմանալի ուժով մը մահուան հետ կը մարառէր : երբոր վայրենիները մէկէ վրան թափեցան : Բայց վերաբերված վաղոր մը դարձած էր նա, անանկ սաստիկ կը կրուէր հետեւին որ քաջընելով տարաւ զանոնք մինչև ծովեղբերը, ու հոն ժայռի մը կը թնամ մինչև իր ետքի շունչը մաքառեցաւ :

Երբոր մեռաւ Վուգ՝ վայրենիները կտոր կտոր ըրին անոր մարմինը ու փորձանք կըրան : Դամանակ անցնելէն ետքը անոր ակորներուն մէկ քանին նոյն ժայռին տակը գտան անգղիացիք, ու ասին պատուով Լեւոնիայ տարին :

ԱՄԵՐԻԳԱ

Միացեալ Նահանգներ :

Նոր նախագահը , Մ . Ղան Սայլըր Վասինկ
զոն հասաւ ապրիլի 4 ին , ու ըրաւ այս հետեալ
երդումը :

“ Երբեք կընեմ հաւատարմութեամբ վարել իմ
“ պաշտօնս նախագահութեան , ու սրտանց հոգ տա-
“ նիլ ե ջանալ պահպանելու ե պաշտպանելու համար
“ օրինադրութիւնը Միացեալ Նահանգաց :

“ Ղան Սայլըր :

Յետոյ առաջին դատաւորը Վոլոմպիայի գաւա-
ւին այս վկայագիրը տրվաւ :

“ Ես Ուլիէմ Բրենչ առաջին դատաւոր Վոլոմ-
“ պիայի գաւառին , կը վկայեմ որ յիշեալ Ղան Սայ-
“ լըրը այսօր անձամբ ներկայացաւ ինծի , որ թեպէտ
“ իշխանութիւն ունէր Միացեալ Նահանգաց նախա-
“ դահութեան պաշտօնը վարելու , Ուլիէմ Էնթրի
“ շարիսօնի մեռնելէն ետքը , որովհետեւ իրիւ փո-
“ խանորդ նախագահի կողմէ ըրած է . սակայն երկ-
“ լուցութեան տեղի չի տալու , ու ալ աւելի զգուշու-
“ թեան համար յիշեալ երդումը տրվաւ ու ստորա-
“ գրեց իմ ներկայութեանս :

“ Ո . Բրենչ :

— Փրէշտան կոչված շրջանաւորն համար եղած
կասկածը , զժողովութեամբ կը հաստատուի օր ըստ
օրէ . վստահ ընաւ լուր մը առած չունինք մե-
կեց :

ԱՐԵՎԻԿԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ի իջերթու , 25 Բարիլ :

Բամպակ : Ես շաբաթ ես այս առևտուրը ան-
շարժ էր . բայց գիններուն փոփոխութիւն մը չեղաւ .
միտն վաճառականաց մէջ սրտախափութիւն մը
կար , որ ծառայողները շատ ապրանք ա նկու հար-
կաւ որովհետեւ չունէին , ըստ որում Վէնչէսլըր շատ
ծախս եղած չէ՝ դործատուները բանված ապրանք-
ներէն :

Չինիւմաչին ետքի լուրերը այս մասին յաջողակ
չէր , և լոնտոնի առևտուրին դրամի պակասութիւնն
ալ ինտոր կիմացրեն , աւելի անշարժութեան պատ-
ճառ մըն է : Ես պարագաներուն համար գործա-
տուները այնքան բամպակ ծախու կառնեն որքան
որ իրենց մէկ շաբթուան հարկաւոր է . որովհետեւ
հասարակ և վարնոց տեսակները Վմերիքայի շատ
են . վստահ որոյ անոնց գինները իջնալու ենթակայ են .
բայց ընդ հակառակն առաջին և լաւ տեսակ բամ-
պակներուն գինները՝ ըստ ամենայնի հաւանական է
որ հաստատ մնան :

Ես կը նշանակենք այս շաբթուան մէջ ծախ-
ված ամսին տեսակ բամպակներուն որքանութիւնը ,
նմանապէս և դուրսէն եկածներունը . բայց այս ծախ-
սերէն միայն 1000 բամպակ Միացեալ Նահանգաց
ծախու առին , ետքը շահով ծախելու . և 1200
բամպակ դուրս խրկելու համար . մնացածները գոր-
ծատուներուն հարկաւորութեան համար :

8000 . Բամպակ լուղիներէն գինն 5 3/4 մինչև 8 3/4
2610 . “ Բոպիլ “ 5 3/4 “ 7 3/4
3790 . “ Ժեօրժի “ 6 “ 7 3/4

1280 .	“	Սուրադ	“	4 3/4	“	5 3/4
450 .	“	Ֆերնամպուք	“	8 3/4	“	9
110 .	“	Պահիա	“	8	“	8 3/4
200 .	“	Մարայնան	“	6 3/4	“	8 3/4
580 .	“	Եգիպտոս	“	9	“	11
280 .	“	Հինտու	“	7	“	8

17,300
Քաղաք մտան . Միացեալ Նահանգներէն 14049
Հինտու քաղաքներէն 3406
17455

ԳՆԱԳՆԱԿ

Մարտիլա , 9 Մայիս :

Բաւական ժամանակ է որ անշարժութեան մէջ է
առևտուրինս . գրեթէ ամեն տեսակ ապրանքէն ե-
ղած ծախսերը՝ տեղեւոյս սովորական առևտուրին
մեծութեանը հետ բաղդատելով , ոչինչ կը համար-
վին . այսու ամենայնիւ յոյս ունինք որ այս անշար-
ժութիւնը շատ ժամանակ չի քըշեր :

Բամպակ : Ես շաբաթ վիճակի մը մէջ է . բայց
Միացեալ Նահանգներէն և Լալի քաղաքէն եկած
ետքի լուրերը՝ նպաստաւոր են այս ապրանքին , և
յոյս կուտան որ ասանկ պիտի շարունակվին . որով-
հետեւ ազէկ իմացվեցաւ հիմայ որ Միացեալ Նա-
հանգներու այս տարվան բամպակի հունձը՝ հազիւ
թէ 1,600,000 պալիայի կը հասնի . ուստի հաւա-
նական է որ քիչ ժամանակի մէջ բամպակներու ա-
ռևտուրին մէկ բարի փոփոխութիւն մը ըլլայ բոլոր
Լալիայի առևտրական քաղաքները , մանաւանդ
մեր քաղաքը :

Շաբաթ : Ես շաբաթ միայն 345 տակաւ (Փը-
չի) Մարթինիքային եկաւ ու բաւական ծախս ե-
ղաւ . գինները անփոփոխ մնացին : 200 տակաւ
Մարթինիքայի ապրանք ծախու առին , Ֆ . 30 , հա-
լուրին 1 վար իջեցրնելով , դրամին կէսը կանխիկ
հատուցանելի և մնացած կէսը չորս ամիսէն ետքը :
200 տակաւ Կատալուրի , Ֆ . 30 , հարուրին 2 ի-
ջեցրնելով , դրամը՝ վերոյիշեալ պայմանաւ : 400
տակաւ Բորգո Բիքո , Ֆ . 28 , հարուրին 3 իջեցը-
նելով : 350 տակաւ ևս Մարթինիքայի , Ֆ . 30 :
Լալիայի սպիտակ շաբաթին գինը շատ հաստատ
է 41 Փրանքի . բայց Թիպպագոյին գինը ընդ հա-
կառակն իջաւ . 316 տակաւ 33-50 Փրանքի ծախ-
վեցաւ : Եւտա շաբաթին ծախսը՝ դուրս խրկելու
համար , շատ նշանաւոր եղաւ այս եօթնեակիս մէջ ,
գրեթէ 280,000 քիլոյի սակարկութիւն ըրին , հա-
լուրին 7 վար իջեցրնելով Թուղթին համար . ապ-
րանքին մէկ մասը իսկոյն աւանդելու են , և միւս
մասը՝ մինչև օգոստոս . դրամը՝ 9 օրէն ետքը հա-
տուցանելու պայմանաւ . գինը՝ Ֆ . 36-50 :

Չեթ : Ես ապրանքին գիններուն փոփոխութիւն
մը չեղաւ . այս եօթնեակիս մէջ . մէկ քանի ծախս
եղաւ Բրենչի տեսակէն , Ֆ . 146-87 . բայց քանի
մը օր է որ ապրանքայ տէրերը ապրանքներն կարա-
ներու մէջ պահեցնուն համար , գինները սկսան հա-
տատ մնալ . ուստի դժուար է ասօրվան օրս վերոյ
նշանակեալ գինէն պակաս գնով ծախու առնել :

Քանի մը ծախս ալ եղաւ ապրանքը ներկայ ա-
ռու մէջ աւանդելու պայմանաւ , Ֆ . 146-50 :

ՄԱԿԵՂՈՒՆԻՆ

Սեպտեմբեր , 4 մայիս : Գեռ լուր մը առած չենք
Քանաքիս ծովակալին վրայով , որու համար կրավի
թէ Կոնստանտին կառավարութեանէն այս կողմերը
խրկված է որ ասպատակները դադէ , որոնք յա-
ճախ մերձակայ կղզիները կուգան ու աւազակու-
թիւն կընեն :

Յիշեալ ասպատակներուն դուրսը՝ յոյն կրօնա-
ւոր մըն է Ելարիոն անունով , որն որ մէկ ատեն գո-
ղութիւն կընէր Եյնօրօղի կողմերը . այս մարդը լը-
սելով որ Քանաքիս ծովակալը հեղինակաց իր է
տեղէն ինկած է քանի մը նաւերով , իսկոյն ցամաքը
եղաւ իր ընկերներով , ու անոնց հետ քաջվեցաւ
գնաց Եյնօրօղ լեռանը վրայ : Քանի մը օր անց
նիկէն ետքը դէպի այս կողմը իջաւ ու սկսաւ աւա-
զակութիւն ընել . անանկ որ մօտ տեղանքը եղած
քաղաքներուն ու գեղերուն ճանապարհները բնաւ ա-
պահովութիւն չի կայ , ու հիմակ մարդ չի համար
ձակիր ճամբորդութիւն ընել այս գաւառին մէջը :

Ստեփան յանգիւնցան ասանք մինչև քանի մը նա-
վակ ալ խրկել իրենց ստորագրութեամբ , տեղեւոյս
փաշային , մօլլային և յունաց առաջնորդին , խընդ-
րելով որ այն կողմերէն քանի մը երկիր իրենց ձեռ-
ք տան . կը սպառնային նաեւ կրակի տալ և կը
զոպտէլ նոյն երկիրները թէ որ հաճելի պատասխան
մը չընդունին : Ես նամակները անցած ամսու 28
ին հասան հոս ու շատ աղմուկ հանեցին :

Ստեփան Պոլիս գրեցին որ զօրք խրկեն քաղաքիս
պահպանութեանը համար , որովհետեւ բաւական
զօրք չի կայ բերդերուն մէջը . ու փաշան ալ մեր
ձակայ տեղանքը գտնելու ապրանքները ժող-
վեց իւ միտք ունի անոնց վրայ խրկելու :

ԶԱՐԻՌՆԻՒՆԻՒՄ

23 Մայիս :

Քաղաքիս առևտուրը շրջափակ է բոլորովին դադարած է . թէպէտ և ամեն տարի այս առաջին ամիսներուն մէջ աս տեղի առևտուրը շարունակաբար անշարժութեան մէջ կը լըլար և սեպտեմբեր ամիսէն կը սկսէր շարժիլ , որովհետեւ այն ժամանակը ամեն կերպ առևտուրի ատենն է , բայց այս տարի դժբաղդութեամբ մէկ ամիս առաջ դադարեցաւ :

Այս օրերս փոխանակութեամբ 30 պարկ (չուվալ) ճէճըր վաճառվեցաւ . առևտրին 24 ½ դրուռը իջեր է օխան . հիմակու հիմայ շատ ասլոսնք չի մնաց ասկէց :

Լ. Գիծն : Լրեկ 3 սէփէթ ծախվեցաւ այս վաճառքէն , չէքին 70 դրուռը . շուրջ 6000 չէքի ասլոսնք կայ հոս . հիմակու գիներուն նայելով շատ մնաս պիտի կրեն ափիծն ունեցողները :

Փալամուտ : Կը ծախվի , ետքի անգամին օրու գրութեանը մէջ նշանակեալ գիներով :

Մեղրամոմ : Խառնածր 905 դրուռը . անարատ և բանվածք 940-950 :

Բուրդ : Առաջին տեսակը 295 դրուռը . երկրորդը 190 :

Նապաստակի մորթ : Առաջինը 380 , և երկրորդը 200 :

Մետաքս : Ամեն տեսակն ալ անշարժութեան մէջ է , ու գիները ենթակայ են իջնալու :

Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք մեր յարգի ընթերցողներուն որ այս տարի ամեն տեսակ արմրտեայ հոնձը առատ է , մանաւանդ ցորենի , գարիի ևն . ևն : Աջքով տեսողները կը պատմեն որ շատնցմէ ասանկ առատութիւն տեսնելով չէր . ուրեմն հաւանական է որ շատ աժնութիւն ունենանք այս տարի , և առևտուրներն ալ բարի վիճակի մը փոխվին :

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՊՈԼՍ

20 Մայիս 1841 :

Լ. օնտուա	109 ¾ 110 ½
Մարսիկա	173-174
Փարէզ	449-450
Պիեննա	
Խրեստ	447
Հոլանտա	
Շէնօվա	173
Լիփօնօ	148 148 ½
(տէսա)	

ԶԱՐԻՌՆԻՒՆԻՒՄ

16 Մայիս 1841 :

Լ. օնտուա	110 ½
Մարսիկա	174
Փարէզ	
Պիեննա	
Խրեստ	444-446
Շէնօվա	
(տէսա)	20 քարիք 1 զոշ
Կոստանդնուպօլիս	Հարիւրին ½-1

ՀԱՐԺԱՐՈՒՆԻՐ

Վաղդիսկան Հոգեւորական :

Լատինացեայ Թիւում :

Մարսիկայէն կելայ ամեն ամիս I , II , 21

Կը հասնի

Լիփօնօ	3 , 13 , 23
Մարթայ	7 , 17 , 27
Լիփօնօ	4 , 14 , 24
Լիփօնօ	2 , 12 , 22
Սիրա	1 , 11 , 21
Իգմիր	2 , 12 , 22
Կոստանդնուպօլիս	4 , 14 , 24

Կոստանդնուպօլիսէն կելայ ամեն ամիս 7 , 17 , 27

Կը հասնի

Իգմիր ամեն ամիս	9 , 19 , 29
Սիրա	1 , 11 , 21
Լիփօնօ	2 , 12 , 22
Լիփօնօ	4 , 14 , 24
Մարթայ	4 , 14 , 24
Լիփօնօ	10 , 20 , 30
Մարսիկա	1 , 11 , 21

Մարսիկա երթալու համար ,

Իգմիրէն կելայ ամեն ամիս	10 , 20 , 30
Սիրայէն	1 , 11 , 21
Լիփօնօ	10 , 20 , 30
Լիփօնօ	7 , 17 , 27
Մարթայէն	6 , 16 , 26
Լիփօնօ	10 , 20 , 30

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Փարիզ քաղաքին մէջ՝ Սօմէս անունով վարպետին հնարած շիւթով քէսէյին , այսինքն պարբերութեամբ քէսէյին մէջը Լէնի տիւնեա փէլէսէնկին զուտը :

Մինչև հիմայ Լէնի տիւնեա փէլէսէնկին գէշ հոտը ու գէշ համը ցրելու (տէֆ ընելու) համար գործածված հարները՝ կոտորեալ չըլլալով , այս ազնիւ դեղին օգտաւէտութիւնը թերի մնացեր էր : Ահա այս անգամ հարված յիշեալ փէլէսէնկի քէսէնկէրուն առաջին ներգործելի օգուտը և իսկ բնութագրութիւնը ազդու կը յայտնէ , ու գործածողին բնուզողանք չը բերելու գիւրութիւնը ունի թէ՛ արանց և թէ՛ կանանց պատահեալ մէջքի պարզութիւն բոված ախտին , թէ՛ հին ըլլայ և թէ՛ նոր ըլլայ . մայաւը ախտին համար ալ մէկ հատիկ ազդու դեղ է : Յիշեալ քէսէնկէն՝ Լէնի տիւնեա փէլէսէնկին և հիւսնային որ մարդու ստամոքսին մէջ գիւրութեամբ կը հայի , Լարոպայի բժշկներէն շատ անգամ փորձըված ըլլալով , ու ասոր նման ուրիշ գեղորէն

իցմէ առելի գործածվելով՝ օգուտը (հասկնա) տեսնելին յայտնի ըլլալը՝ ի հարկէ գործածողներուն կատարեալ հաւատարմութեամբ բաւական վիշայ մը կընայ ըլլալ :

Այս դեղը՝ որչափ և ինչ կերպ գործածվելը , իր մահափառչին մէջ եղած թուղթէն կընայ հասկըցիլ :

Պօլիս՝ Վալթիա Մէլէխանէյին մօտ , Սինեօր Լինթօնի Վալթիա կոչված եղածիս՝ դիւրափա նշան կտրված խանութը կը գտնուի :

Իգմիր՝ Լենայիս Վօմենէն՝ եղածիս խանութը :

Կոստանդնուպօլիս նոր հաստատված Բառուինկան Բնկերութիւնը հայոց , իրեն Իգմիրու գործակալ ընտրեց Վ ուկաս Վ. Պարզադարեանը . ով որ ուղէ կընայ երթալ անոր գրատունը ու անգամ զլվի :

Յիշեալ բնկերութեան կառավարութեանը կողմէն ստորագրեալ տոմսակ մը պիտի տրուի ամեն մէկ անգամին , բաժանորդութեան համար տրված ստակներն համար , որ է տասներկու և կէս նոր քր. սաննոց ոսկի :

Յունարէն , գաղղիէրէն , ու իտալերէն զիւոյող անձ մը՝ իր ծառայութիւնը կը մատուցանէ անոնց որ հարկաւորութիւն ունին յիշեալ լեղոններով գիրք տալու կամ թէ սորվելու զանոնք :

Ուզողը՝ Յունաց զպրատան գրքատունը կընայ գտնալ զանիկա :

ԱՐԴԱՆՈՅՍ ԱՐԵՐԵՏԵԱՆ . աս (ճարտար) շարաթը անգամ մը կը տրուի :

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 զոշ է , կանխիկով որ ուղէ կընայ ստորագրվիլ :

Իգմիր՝ օրագրութեան տպարանը :

Լատինի՝ Բիշկի Պ. Սարգիս Կարապետովին տունը Պօլիս՝ Վէրի խանը Իգմիրցի Սաւառնեան Վալթիա աղային գրատունը :

Լիփօնօնէրիս՝ Լիփօնեան Կարապետ աղային մահալան :

Թրեստ՝ Լրեւան Վրիգոր աղային գրատունը :

Պուրսա՝ Քաղաքէն Սատթէոս ու Վրիգոր աղայից մահալան :

Լատինի՝ Փափաղեան Պօղոս աղային վաճառատունը :

Լարոպա՝ Տակոբեանեան աղայ Սարգիս մահալան :

Լաշ՝ Պըրքընեան աղայ եղբարց մահալան :

Պարտատ՝ Լիփօնց առաջին թարգման աղայ Խալիկին տունը :

Վալթիա՝ Լիփօնեան Կաղարեանց Տակոբ աղային վաճառատունը :

Պուրսա՝ յարգի պարոնաց Լիփօնց որդեղ և ընկերաց վաճառատունը :

Ով որ ուղէ կընայ մասնաւոր բան մը տպել տալ Լիփօնց Սարապետեանին մէջ՝ 40 փարայ , հատուցանելով ամեն մէկ տողին համար . թէ որ տպվելու բանը արժանաւոր համարի օրագրութեան վերատեսուչը :

Ի ՏՊԵՐԵՆԻ ՍՏԵՓԵՆՈՍԻ ՊԵՐԿԵՆԵ